Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GERARDA HOGANA
přednesené dne 13. června 2019 [1]

Věc C-363/18

Organisation juive européenne,
Vignoble Psagot Ltd
proti
Ministre de l'Économie et des Finances

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Conseil d'État (Státní rada, Francie)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Sbližování právních předpisů – Označování a obchodní úprava potravin – Nařízení (EU) č. 1169/2011 – Povinné uvádění původu produktů – Opomenutí, které by mohlo spotřebitele uvést v omyl – Produkty pocházející z území okupovaných Izraelem od roku 1967"

I. Úvod

1. Projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům [2].

2. Tato žádost byla podána v rámci řízení vedeného mezi sdružením známým jako Organisation juive européenne (dále jen „Organisation juive européenne") a společností zabývající se vinohradnictvím Psagot Ltd (dále jen „Psagot") na jedné straně a Ministre de l'économie et des Finances français (ministr hospodářství a financí, Francie) na straně druhé, které se týká vyhlášky, kterou posledně uvedený zavedl povinnost uvádět u potravin pocházejících z území okupovaných Izraelem od roku 1967, případně z osad na těchto územích, údaj o dotčeném území a další údaj „izraelská osada".

3. Soudní dvůr dostal v rámci této žádosti příležitost objasnit rozsah povinnosti uvádět zemi původu nebo místo provenience potravin, pokud by opomenutí takových informací uvedlo spotřebitele v omyl.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Úř. věst. 2011, L 304, s. 18, a oprava Úř. věst. 2016, L 266, s. 7. Toto nařízení mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a zrušuje směrnici Komise 87/250/EHS, směrnici Rady 90/496/EHS, směrnici Komise 1999/10/ES, směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, Komise.

II. Stručné historické souvislosti

4. Po krátké vojenské kampani v červnu roku 1967 Izrael obsadil určitá území, která byla dříve buď součástí tří jiných států, konkrétně Egypta, Sýrie a Jordánska, nebo byla pod jejich kontrolou. V případě Egypta se jednalo o Sinajský poloostrov a Pásmo Gazy (Egypt spravoval Pásmo Gazy od roku 1948 do roku 1967, přestože jako takové nebylo součástí Egypta). Golanské výšiny byly součástí Sýrie a Západní břeh Jordánu a východní Jeruzalém byly pod správou Jordánska mezi lety 1948 až 1967.

5. Pokud jde o Sinaj, toto území bylo vráceno Egyptu v rámci egyptsko-izraelské mírové smlouvy z roku 1979. Izrael se stáhl z Pásma Gazy v roce 2005, ale přesto kontroluje přístup k tomuto území ze země, ze vzduchu a z moře. Pásmo Gazy je v současnosti pod faktickou kontrolou organizace známé jako Hamás.

6. Golanské výšiny jsou kromě malé části území vráceného Sýrii v roce 1974 a malé demilitarizované zóny nadále okupovány Izraelem. Golanské výšiny byly fakticky anektovány Izraelem v prosinci roku 1981.

7. Východní Jeruzalém je také nadále okupován Izraelem. Situace na Západním břehu Jordánu je složitější. Část Západního břehu Jordánu je pod správou Palestinské národní správy, ale přesto si velké části tohoto území nárokuje Izrael. Izrael také vybudoval pro své obyvatele rozsáhlé osady ve východním Jeruzalémě, na Západním břehu Jordánu a na Golanských výšinách. Již dříve vybudoval takové osady na Sinaji, ale tyto osady byly odstraněny, když bylo toto území vráceno pod Egyptskou kontrolu. Několik osad existovalo také v Pásmu Gazy, ale ty byly také odstraněny, když se Izrael z tohoto území v roce 2005 stáhl.

8. Výše uvedené je velmi stručné shrnutí historických souvislostí projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Tato žádost se týká slučitelnosti s unijním právem určitých požadavků na označování produktů pocházející z uvedených okupovaných území, které podrobně rozvedu níže. Za účelem posouzení této žádosti bude muset Soudní dvůr alespoň do určité míry posoudit zákonnost současné okupace území ze strany Izraele, kterou pro lepší přehlednost navrhuji nazývat „okupovaná území“. Již na počátku je však důležité uvést, že Soudní dvůr bude nezbytně nahlížet na vznesenou otázku jako na čistě právní problematiku, přičemž za tímto účelem bude čerpat z mezinárodního práva a vycházet z relevantních rezolucí Rady bezpečnosti OSN a Valného shromáždění OSN, důležitého stanoviska Mezinárodního soudního dvora vydaného v roce 2004 a dalších pramenů mezinárodního práva. Je třeba nicméně zdůraznit, že nic v tomto stanovisku ani v konečném rozhodnutí Soudního dvora nemůže být vykládáno jako vyjádření *politického* či morálního názoru na jakoukoliv otázku vznesenou v rámci projednávané žádosti.

III. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Nařízení č. 1169/2011

9. Body 3, 29 a 33 odůvodnění nařízení č. 1169/2011 znějí takto:

„(3) Pro dosažení vysoké míry ochrany zdraví spotřebitelů a zaručení jejich práva na informace by mělo být zajištěno, aby byli spotřebitelé patřičně informováni o potravinách, které konzumují. Rozhodování spotřebitelů mohou ovlivňovat mimo jiné zdravotní, hospodářské, environmentální, sociální a etické úvahy.

[…]

(29) Země původu nebo místo provenience potraviny by se měla uvádět vždy, pokud by opomenutí této informace mohlo spotřebitele uvést v omyl, co se týče skutečné země původu nebo místa provenience daného výrobku. Ve všech případech by uvedení země původu nebo místa provenience mělo být provedeno tak, aby spotřebitele nemátlo, a na základě jasně stanovených kritérií, která zajišťují stejné podmínky pro zástupce výrobního odvětví a spotřebitelům poskytují srozumitelnější informace o zemi původu nebo místě provenience potraviny. Tato kritéria by se neměla vztahovat na uvedení jména nebo adresy provozovatele potravinářského podniku.

[…]

(33) Nepreferenční pravidla Unie týkající se původu jsou stanovena v nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství [Úř. věst. 1992, L 302, s. 1; Zvl. vyd. 02/04, s. 307], a v prováděcích pravidlech k němu obsažených v nařízení Komise (EHS) č. 2454/93 ze dne 2. července 1993, kterým se provádí nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství [Úř. věst. 1993, L 253, s. 1; Zvl. vyd. 02/06, s. 3]. Určení země původu potravin se bude řídit uvedenými pravidly, s nimiž jsou provozovatelé potravinářských podniků i správní orgány dobře obeznámeni, což by mělo usnadňovat jejich provádění.“

10. Článek 1 odst. 1 nařízení č. 1169/2011, nadepsaný „Předmět a oblast působnosti“, stanoví:

„Toto nařízení stanoví základ pro zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů v souvislosti s informacemi o potravinách s přihlédnutím k rozdílům ve vnímání spotřebitelů a jejich informačních potřebách při současném zajištění plynulého fungování vnitřního trhu.“

11. Článek 2 nařízení č. 1169/2011 je nadepsaný „Definice“. Článek 2 odst. 2 písm. g) stanoví, že „ , místem provenience‘ [je] místo, o němž je uvedeno, že z něj potravina pochází, a které není ‚zemí původu‘ ve smyslu článků 23 až 26 [celního kodexu Společenství]; název, obchodní firma nebo adresa provozovatele potravinářského podniku na etiketě nepředstavuje údaj o zemi původu nebo místě provenience potraviny ve smyslu tohoto nařízení[.]“ Článek 2 odst. 3 také stanoví, že „pro účely tohoto nařízení označuje země původu potraviny původ potraviny stanovený v souladu s články 23 až 26 [celního kodexu Společenství]“.

12. Článek 3 nařízení č. 1169/2011, nadepsaný „Obecné cíle“, stanoví v odstavci 1:

„Poskytování informací o potravinách usiluje o vysokou úroveň ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů poskytnutím základu, který konečnému spotřebiteli umožní informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití, se zvláštním ohledem na zdravotní, hospodářská, environmentální, sociální a etická hlediska.“

13. Článek 7 nařízení č. 1169/2011 je nadepsaný „Uvádění nezavádějících informací“. Jeho odstavec 1 stanoví:

„Informace o potravinách nesmějí být zavádějící, zejména:

a) pokud jde o charakteristiky potraviny a zvláště o její povahu, totožnost, vlastnosti, složení, množství, trvanlivost, zemi původu nebo místo provenience, způsob výroby nebo získání;

[…]“

14. Článek 9 odst. 1 písm. i) nařízení č. 1169/2011 stanoví, že uvedení země původu nebo místa provenience je povinné v případech, které určuje článek 26 uvedeného nařízení. Článek 26 odst. 2 uvádí, že uvedení země původu nebo místa provenience je povinné „pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu nebo místa provenience potraviny, zejména pokud by informace připojená k potravině nebo etiketa jako celek jinak naznačovala, že potravina je z jiné země původu nebo místa provenience“.

15. Článek 38 nařízení č. 1169/2011, nadepsaný „Vnitrostátní opatření“, stanoví:

„1. V otázkách výslovně harmonizovaných tímto nařízením nesmějí členské státy přijímat ani zachovávat vnitrostátní opatření, pokud to právo Unie nepovoluje. Tato vnitrostátní opatření nesmějí působit překážky volného pohybu zboží včetně diskriminace vůči potravinám pocházejícím z jiných členských států.

2. Aniž je dotčen článek 39, mohou členské státy přijímat vnitrostátní opatření v otázkách, které nejsou výslovně harmonizovány tímto nařízením, za předpokladu, že jimi nezakáží, neztíží ani neomezí volný pohyb zboží, které je v souladu s tímto nařízením.“

16. Článek 39 nařízení č. 1169/2011, nadepsaný „Vnitrostátní opatření pro další povinné údaje“, stanoví:

„1. Vedle povinných údajů stanovených v čl. 9 odst. 1 a v článku 10 mohou členské státy postupem podle článku 45 přijmout opatření ukládající pro určité druhy nebo skupiny potravin povinnost uvádět další povinné údaje, je-li to opodstatněné alespoň jedním z těchto důvodů:

a) ochrana veřejného zdraví;

b) ochrana spotřebitele;

c) předcházení podvodům;

d) ochrana práv průmyslového a obchodního vlastnictví, uvádění provenience, chráněného označení původu a předcházení nekalé soutěži.

2. Členské státy mohou použít odstavec 1 k zavedení opatření týkajících se povinného uvádění země původu nebo místa provenience potravin, pouze je-li prokázána spojitost mezi určitými vlastnostmi dané potraviny a jejím původem nebo proveniencí. Členské státy spolu s oznámením těchto opatření Komisi rovněž doloží, že většina spotřebitelů přikládá poskytnutí této informace značný význam.“

2. Celní kodex

17. V době přijetí nařízení č. 1169/2011 stanovil čl. 23 odst. 1 celního kodexu Společenství, že „za zboží pocházející z určité země se [považovalo] zboží, které bylo zcela získáno nebo vyrobeno v této zemi“. Článek 24 celního kodexu Společenství uváděl, že „zboží, na jehož výrobě se podílely dvě nebo více zemí, pochází ze země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování, které bylo provedeno v podnicích k tomu vybaveným a které vyústilo v nový výrobek nebo představuje důležitý stupeň výroby“.

18. Celní kodex Společenství byl zrušen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie [3] (dále jen „celní kodex Unie“). Podle čl. 286 odst. 3 celního kodexu Unie platí, že odkazy na celní kodex Společenství v jiných unijních aktech se považují za odkazy na příslušná ustanovení celního kodexu Unie.

19. Článek 60 celního kodexu Unie – který vstoupil v platnost dne 1. května 2016 [4] – odpovídá v podstatě ustanovením, která byla dříve obsažena v čl. 23 odst. 1 a článku 24 celního kodexu Společenství. Podle prvního odstavce tohoto nového ustanovení platí, že „zboží zcela získané v jediné zemi nebo na jediném území se považuje za zboží pocházející z této země nebo z tohoto území“. Druhý odstavec stanoví, že „zboží, na jehož výrobě se podílí více než jedna země nebo jedno území, se považuje za zboží pocházející ze země nebo území, kde došlo k jeho poslednímu podstatnému hospodářsky odůvodněnému zpracování nebo opracování, které bylo provedeno v podnicích k tomu vybavených a které vyústilo v nový výrobek nebo představuje důležitý stupeň výroby“.

3. Výkladové oznámení Evropské komise k označování původu zboží pocházejícího z území okupovaných Izraelem od června 1967

20. Dne 12. listopadu 2015 zveřejnila Evropská komise v *Úředním věstníku Evropské unie* oznámení nazvané „Výkladové oznámení Evropské komise k označování původu zboží pocházejícího z území okupovaných Izraelem od června 1967“ [5] (dále jen „Výkladové oznámení“).

21. Komise odůvodňuje svůj přístup skutečností, že „spotřebitelé, hospodářské subjekty a vnitrostátní orgány totiž požadují jasnost ohledně stávajících právních předpisů Unie týkajících se informací o původu produktů z území okupovaných Izraelem [6]“. Jejím cílem je „též zajistit dodržování postojů a závazků Unie podle mezinárodního práva, které se týkají neuznání svrchovanosti Izraele na územích okupovaných Izraelem od června roku 1967 ze strany Unie [7]“.

22. To je důvod, proč má Komise v závěru svého Výkladového oznámení za to, že:

„(7) Vzhledem k tomu, že Golanské výšiny a Západní břeh Jordánu (včetně východního Jeruzaléma) nejsou podle mezinárodního práva součástí izraelského území, považuje se ve smyslu uvedených právních předpisů označení ‚produkt z Izraele‘ za nesprávné a klamavé.

(8) V případě, že je označení původu povinné, bude třeba použít jiný výraz, který zohlední, jak jsou tato území obvykle označována.

(9) Pro produkty z Palestiny, které nepocházejí z osad, by se mohlo používat označení, které neuvádí v omyl ohledně zeměpisného původu, ale zároveň odpovídá mezinárodní praxi, jako například ‚produkt ze Západního břehu Jordánu (palestinský produkt)‘, ‚produkt z Pásma Gazy‘ nebo ‚produkt z Palestiny‘.

10) Pro produkty ze Západního břehu Jordánu nebo z Golanských výšin, které pocházejí z osad, by označení jako pouze ‚produkt z Golanských výšin‘ nebo ‚produkt ze Západního břehu Jordánu‘ nebylo přijatelné. I v případě, že by označovaly širší oblast či území, z nichž produkt pochází, uvádělo by opomenutí dodatečných zeměpisných informací, že produkt pochází z izraelských osad, spotřebitele

3 – Úř. věst. 2013, L 269, s. 1, a oprava Úř. věst. 2013, L 287, s. 90.

4 – Viz čl. 288 odst. 2 celního kodexu Unie.

5 – Úř. věst. 2015, C 375, s. 4.

6 – Druhý bod Výkladového oznámení.

7 – Druhý bod Výkladového oznámení.

v omyl ohledně skutečného původu takového produktu. V takových případech je například nutné doplnit v závorce výraz ‚z izraelských osad' či výraz jemu rovnocenný. Mohly by se tedy používat výrazy jako ‚produkt z Golanských výšin (z izraelských osad)' či ‚produkt ze Západního břehu Jordánu (z izraelských osad)'."

B. Francouzské právo

23. Dne 24. listopadu 2016 ministr hospodářství a financí s odkazem na nařízení č. 1169/2011 zveřejnil v *Úředním věstníku Francouzské republiky* vyhlášku určenou hospodářským subjektům, která se týká označování původu zboží pocházejícího z území okupovaných Izraelem od června 1967 („Avis aux opérateurs économiques relatifs à l'indication de l'origine des marchandises issues des territoires occupés par Israël depuis 1967) [8] (dále jen „napadená vyhláška").

24. Napadená vyhláška zní takto:

„Nařízení [č. 1169/2011] stanoví, že označované údaje nesmí být zavádějící. Nesmí představovat nebezpečí uvedení spotřebitele v omyl, zejména pokud jde o původ produktů. Potraviny z území okupovaných Izraelem musí být proto označovány tak, aby byl zohledněn jejich původ.

Direction générale de la Concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes du ministère de l'Économie et des Finances (GCCRF) proto upozorňuje hospodářské subjekty na Výkladové oznámení.

Tato vyhláška především uvádí, že podle mezinárodního práva nejsou Golanské výšiny a Západní břeh Jordánu, včetně východního Jeruzaléma, součástí Izraele. Aby proto nedocházelo k uvádění spotřebitelů v omyl, označení potravinářských produktů musí přesně uvádět přesný původ produktů, ať už je jeho uvedení povinné podle právních předpisů Společenství nebo dobrovolně připojeno hospodářským subjektem.

Pro produkty ze Západního břehu Jordánu nebo Golanských výšin, které pocházejí z osad, není označení pouze jako ‚produkt pocházející z Golanských výšin' nebo ‚produkt pocházející ze Západního břehu Jordánu' přijatelné. Přestože tyto pojmy odkazují na širší oblast nebo území, ze kterého produkt pochází, opomenutí doplňujících zeměpisných informací, že produkt pochází z izraelských osad, by mohlo uvést spotřebitele v omyl ohledně skutečného původu produktu. V takových případech je nutné doplnit v závorce výraz ‚z izraelských osad' či výraz jemu rovnocenný. Mohou být tedy používány výrazy jako ‚produkt pocházející z Golanských výšin (z izraelských osad)' či ‚produkt pocházející ze Západního břehu Jordánu (z izraelských osad)'."

IV. Skutkový základ sporu v původním řízení

25. Napadenou vyhláškou specifikoval francouzský ministr hospodářství a financí s odkazem na nařízení č. 1169/2011 výrazy, které mohly či nemohly být používány pro produkty z území okupovaných Izraelem od roku 1967.

26. Organisation juive européenne a společnost Psagot (společnost, která se specializuje na využívání vinic nacházejících se především na územích okupovaných Izraelem) se dvěma žalobami domáhají zrušení napadené vyhlášky z důvodu překročení pravomoci.

8 – JORF 2016, č. 273, text č. 81.

27. Podle předkládajícího soudu závisí posouzení slučitelnosti napadené vyhlášky s nařízením č. 1169/2011 na tom, zda unijní právo vyžaduje, aby na produktu pocházejícím z území okupovaného Izraelem od roku 1967 bylo uvedeno toto území, a pokud tomu tak je, také to, že uvedený produkt pochází z izraelské osady, nebo pokud tomu tak není, zda ustanovení nařízení č. 1169/2011 umožňují členskému státu, aby mohl vyžadovat, aby uvedené produkty nesly takové označení.

V. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

28. Za těchto okolností se Conseil d'État (Státní rada, Francie) rozhodnutím ze dne 30. května 2018, které Soudní dvůr obdržel dne 4. června 2018, rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„Ukládá unijní právo a konkrétně nařízení č. 1169/2011[…] v případě, že je označení původu produktu spadajícího do působnosti uvedeného nařízení povinné, pro produkty pocházející z území okupovaného Izraelem od června 1967 označení takového území, jakož i označení upřesňující, že produkt pochází z izraelské osady? V případě záporné odpovědi, umožňnují ustanovení [nařízení č. 1169/2011], zejména ustanovení kapitoly VI, členskému státu takové označení vyžadovat?“

29. Písemná vyjádření předložily Organisation juive européenne, společnost Psagot, francouzská, švédská, irská a nizozemská vláda a Evropská komise. Všichni účastníci řízení, kromě nizozemské vlády, přednesli ústní vyjádření před Soudním dvorem na jednání konaném dne 9. dubna 2019.

VI. Analýza

A. K první otázce

30. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda unijní právo, a konkrétně nařízení č. 1169/2011, pro účely označování vyžadují uvedení původu produktu pocházejícího z území okupovaného Izraelem od roku 1967, a v případě kladné odpovědi, jaký je rozsah toho požadavku na označování.

1. Význam pojmů „země původu“ a „místo provenience“

31. V souladu s články 9 a 26 nařízení č. 1169/2011 je uvedení země původu nebo místa provenience povinné, pokud by „opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu nebo místa provenience potraviny“. V první řadě je proto nezbytné určit význam pojmů „země původu“ a „místo provenience“.

32. Pojem „místo provenience“ je definován v čl. 2 odst. 2 písm. g) nařízení č. 1169/2011 jako protiklad pojmu „země původu“, který je sám o sobě definován s odkazem na články 23 až 26 celního kodexu Společenství.

33. Jak měl Soudní dvůr již příležitost objasnit v souvislosti s článkem 24 celního kodexu Společenství, tato ustanovení poskytují společnou definici pojmu původ zboží, ale netýkají se obsahu informací určených spotřebitelům [9]. Pojem „země původu“ ve smyslu nařízení č. 1169/2011 se proto vztahuje pouze na zboží pocházející ze *země*, včetně jejích pobřežních vod.

9 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. července 2015, UNIC a Uni.co.pel (C-95/14, EU:C:2015:492, body 59 a 60).

34. Článek 2 odst. 2 písm. g) nařízení č. 1169/2011 kromě toho také stanoví, že „název, obchodní firma nebo adresa provozovatele potravinářského podniku na etiketě nepředstavuje údaj o zemi původu nebo místě provenience potraviny ve smyslu tohoto nařízení“. S ohledem na tuto formulaci je zřejmé, že odkaz na „místo provenience“ nezbytně odkazuje na místo, které není ani zemí, ani adresou provozovatele potravinářského podniku na etiketě.

35. Slovo „místo“ je běžné slovo, které v obvyklém smyslu odkazuje na *územní* situaci, která umožňuje někoho či něco lokalizovat [10]. Z toho tudíž vyplývá, že pojem „země původu“ se ve smyslu nařízení č. 1169/2011 vztahuje k *zemi*, včetně jejích pobřežních vod [11], zatímco pojem „místo provenience“ se vztahuje k zeměpisnému místu, které je menší než země a větší než přesné umístění budovy [12].

36. Podle ustálené judikatury Soudního dvora však kromě toho platí, že při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí [13].

37. Zaprvé cíl nařízení č. 1169/2011 je jasně stanoven v článku 1: unijní normotvůrce usiluje o zajištění „*vysoké úrovně* ochrany spotřebitelů v *souvislosti s informacemi o potravinách* s přihlédnutím k rozdílům ve vnímání spotřebitelů a *jejich informačních potřebách* [14]“. Je zřejmé, že důraz je zde kladen na informační potřeby spotřebitelů.

38. Nelze popřít, že nařízení č. 1169/2011 zajišťuje také ochranu zdraví. Bod 3 odůvodnění uvedeného nařízení vskutku uvádí, že „pro dosažení vysoké míry ochrany zdraví spotřebitelů a zaručení jejich práva na informace by mělo být zajištěno, aby byli spotřebitelé patřičně informováni o potravinách, které konzumují“. Avšak kromě toho, že uvedený bod odůvodnění považuje ochranu zdraví spotřebitelů a jejich právo na informace za stejně důležité, tentýž bod odůvodnění také potvrzuje, že působnost nařízení č. 1169/2011 je mnohem širší než pouze ochrana zdraví. Bod 3 odůvodnění totiž zdůrazňuje skutečnost, že rozhodování spotřebitelů mohou ovlivňovat *mimo jiné* zdravotní, ale také hospodářské, environmentální, sociální a etické úvahy.

39. Je zcela zřejmé, že v moderním prostředí již nejsou některé nákupy nadále založeny pouze na úvahách, jako je cena nebo identita konkrétní spotřebitelské značky. Pro mnoho spotřebitelů mohou být takové nákupy ovlivněny také kritérii, jako jsou enviromentální, sociální, politické, kulturní nebo etické úvahy [15].

40. Vrátím-li se ke znění článku 26 nařízení č. 1169/2011 a zvláštní povinnosti týkající se „země původu“ nebo „místa provenience“, je třeba také připustit, že toto ustanovení vůbec nezmiňuje zdravotní aspekt. Článek 26 nařízení č. 1169/2011 je naopak neutrální, pokud jde o příčinu nebezpečí uvedení v omyl ohledně skutečné země původu nebo skutečného místa provenience potraviny.

10 – Slovo „místo“ je definováno jako „konkrétní poloha, bod nebo oblast v místě“ (Oxford Dictionary of English, 2. vyd. (přepracované), Oxford University Press, 2005), zatímco například slovo „lieu“ (použité ve francouzském znění nařízení č. 1169/2011) lze definovat jako „la situation spatiale de quelque chose, de quelqu'un permettant de le localiser“ (Larousse.fr) a slovo „lugar“ (použité ve španělském znění téhož nařízení) jako „porción de espacio“ (Diccionario de la lengua española, Real Academia Española, Edición del Tricentenario-Actualización 2018).

11 – Viz čl. 23 odst. 2 celního kodexu Společenství.

12 – Je pravda, že článek 60 celního kodexu Unie je širší, neboť se týká „země *nebo území*“ (kurzivou zvýraznil autor tohoto stanoviska), a nikoliv pouze země. Avšak vzhledem k tomu, že pojem „místo provenience“ je definován v nařízení č. 1169/2011 jako protiklad pojmu „země původu“, stává se pojem „místo provenience“ čistě tautologickým a ztrácí s ohledem na článek 60 celního kodexu Unie svůj smysl. Co je vlastně „území“, pokud jím není zeměpisná oblast menší než země, jinými slovy: „místo“? V souvislosti s nařízením č. 1169/2011 se tudíž domnívám, že pravidlo stanovené v čl. 286 odst. 3 celního kodexu Unie, podle něhož se odkazy na celní kodex Společenství v jiných unijních aktech považují za odkazy na odpovídající ustanovení celního kodexu Unie, není použitelné.

13 – Pokud jde o nejnovější použití, viz rozsudky ze dne 17. dubna 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, bod 44), a ze dne 26. února 2019, Rimšēvičs a ECB v. Lotyšsko (C-202/18 a C-238/18, EU:C:2019:139, bod 45).

14 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

15 – V tomto smyslu viz Conway, É., 'Étiquetage obligatoire de l'origine des produits au bénéfice des consommateurs: portée et limites', *Revue Québécoise de droit international*, sv. 24-2, 2011, s. 1-51, zvl. s. 2.

41. Zadruhé kontext článku 9 nařízení č. 1169/2011 je relevantní také při určování rozsahu pojmu „místo provenience“. Uvedené ustanovení, které uvádí seznam povinných údajů, je totiž prvním článkem kapitoly IV nařízení č. 1169/2011 nadepsané „povinné informace o potravinách“. Před kapitolou IV stanoví kapitola II některé „obecné zásady poskytování informací o potravinách“, zatímco kapitola III se věnuje „obecným požadavkům na informace o potravinách a povinnostem provozovatelů potravinářských podniků“.

42. V tomto ohledu uvádím, že jak jsem již dříve uvedl, první článek kapitoly II nařízení č. 1169/2011 – konkrétně čl. 3 odst. 1 – zdůrazňuje potřebu umožnit konečnému spotřebiteli informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití „se zvláštním ohledem na zdravotní, hospodářská, environmentální, sociální a *etická* hlediska[16]“. Článek 4 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 kromě toho doplňuje, že „při posuzování potřeby povinných informací o potravinách a s cílem umožnit spotřebitelům informovaný výběr se přihlíží ke všeobecně rozšířené potřebě určitých informací ze strany většiny spotřebitelů, jimž přikládají *značný význam*[17]“. Konečně, čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 v kapitole IV tohoto nařízení uvádí, že „informace o potravině musí být přesné, *jasné* a spotřebitelům snadno srozumitelné[18]“.

43. Lze sice říci, že doslovný výklad samotného pojmu „místo provenience“ může nasvědčovat odkazu omezenému pouze na zeměpisnou oblast. Tato slova však nelze vykládat odděleně od zbytku legislativního textu a jeho cíle. Zde je nutné upozornit na neutralitu znění článku 26 nařízení č. 1169/2011, na důraz kladený normotvůrcem na potřebu zajistit spotřebitelům vysokou úroveň informací, na širokou škálu úvah, které by mohly být relevantní pro tyto spotřebitele, a na povinnost poskytovat přesné, jasné a snadno srozumitelné informace. Všechny tyto úvahy nasvědčují takovému výkladu pojmu „místo provenience“, který není nezbytně omezen pouze na zeměpisný odkaz.

44. Jinými slovy, zatímco pojem „země původu“ jasně odkazuje na názvy zemí a jejich pobřežní vody, čl. 2 odst. 2 písm. g) nařízení č. 1169/2011 umožňuje určení „místa provenience“ potraviny prostřednictvím slov, která se nezbytně neomezují jen na název dotčené zeměpisné oblasti, patrně zejména tehdy, kdy by samotné použití zeměpisného ukazatele mohlo být zavádějící.

2. Povinnost uvádět původ potraviny pocházející z území okupovaného Izraelem od roku 1967

45. S ohledem na uvedené definice pojmů „země původu“ a „místo provenience“ se otázka omezuje spíše na toto: může neuvedení původu nebo místa provenience potraviny pocházející z území okupovaného Izraelem ve smyslu nařízení č. 1169/2011 uvést spotřebitele v omyl?

46. Odpověď na tuto otázku je třeba hledat v čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1169/2011. Je to skutečně toto ustanovení, které stanoví kritéria, která mohou ovlivnit výběr spotřebitele: poskytování informací o potravinách usiluje o vysokou úroveň ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů poskytnutím základu, který konečnému spotřebiteli umožní informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití, se zvláštním ohledem na zdravotní, hospodářská, environmentální, sociální a etická hlediska. Z čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1169/2011 dále vyplývá, že jsou zohledněny rozdíly ve vnímání spotřebitelů a jejich informačních potřebách.

16 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

17 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

18 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

47. Kromě toho je třeba poznamenat, že pokud musí být možnost, že osoba bude uvedena v omyl údajem uvedeným na etiketě, posouzena z hlediska „průměrného spotřebitele“, nezbytně to neznamená, že se jedná o jakéhokoliv spotřebitele. Naopak jde o průměrného spotřebitele, který je „běžně informovan[ý] a přiměřeně pozorn[ý] a obezřetn[ý] […], pokud jde o původ, provenienci nebo vlastnost spojovanou s dotčenou potravinou [19]“.

48. Každý z těchto pojmů je důležitý. Je-li průměrný spotřebitel skutečně ten, kdo je pouze „běžně informovaný“, je také „přiměřeně pozorný a obezřetný“. Na rozdíl od prvního prvku definice průměrného spotřebitele, který podle všeho umožňuje určitou pasivitu, druhý prvek předpokládá aktivní přístup ze strany dotčeného spotřebitele a třetí prvek předpokládá hlubší zájem o informace, a tudíž i podrobnější znalosti. Jinými slovy, jestliže je průměrný spotřebitel běžně informovaný, je to v důsledku jeho vlastního chování [20].

49. Za těchto okolností nelze vyloučit, že situace okupace území ze strany okupační mocnosti – *a fortiori*, když je územní okupace doprovázena zřízením osad – je faktorem, který bude pravděpodobně důležitý při rozhodování běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele v situaci, kdy musí být v souladu s čl. 1 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1169/2011 zohledněny rozdíly ve vnímání spotřebitelů a jejich informačních potřebách, včetně etických úvah.

50. V tomto ohledu se na rozdíl od argumentu předneseného Organisation juive européenne na ústním jednání konaném dne 9. dubna 2019 nedomnívám, že by se odkaz na „etické úvahy“ v nařízení č. 1169/2011 týkal etických úvah pouze ve smyslu spotřeby potravin. Spotřebitelé by samozřejmě mohli mít také námitky proti spotřebě určitých potravin z důvodu jejich vlastního náboženského nebo etického přesvědčení (jako je například vegetariánství). Stejně tak lze uvažovat o okolnostech, proti kterým by spotřebitelé mohli mít námitky z hlediska spotřeby určitých potravin, a to z důvodu způsobu, jakým je s předmětnými zvířaty zacházeno, ať už obecně nebo před jejich porážkou. Údaj o zemi původu by však jen zřídkakdy mohl být užitečný například pro spotřebitele, který měl námitky proti přítomnosti masných výrobků v potravině, kterou chtěl konzumovat.

51. Podle mého názoru je odkaz na „etické úvahy“ ve smyslu označení země původu jednoduše odkaz na ty širší etické úvahy, které mohou sloužit jako informace při úvahách určitých spotřebitelů před nákupem. Stejně jako mělo mnoho evropských spotřebitelů námitky proti nákupu jihoafrického zboží v době apartheidu před rokem 1994, současní spotřebitelé mohou mít z podobných důvodů námitky proti nákupu zboží z určité země, protože například tato země není demokratická nebo protože prosazuje určitou obecnou nebo sociální politiku, kterou tento spotřebitel shodou okolností považuje za problematickou, či dokonce zavrženíhodnou. V souvislosti s izraelskou politikou vůči okupovaným územím a osadám mohou existovat někteří spotřebitelé, kteří mají námitky proti nákupu produktů pocházejících z těchto území právě z toho důvodu, že okupace a osady zjevně představují porušení předpisů mezinárodního práva. Není samozřejmě úkolem Soudního dvora, aby schválil či neschválil takové rozhodnutí ze strany spotřebitele: stačí uvést, že porušení předpisů mezinárodního práva představuje takový druh etické úvahy, který unijní normotvůrce uznal za legitimní v souvislosti s vyžadováním informací o zemi původu.

19 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, bod 61). Zatímco ve francouzském znění uvedeného rozsudku je použit pojem „éclairé“, Soudní dvůr také často používá v rozsudcích týkajících se ochrany spotřebitele přídavné jméno „avisé“, přičemž druhý uvedený pojem se mi zdá být obsahově blíže pojmu „circumspect“ [v českém jazykovém znění přeloženo jako „obezřetný“]. Viz například rozsudky ze dne 16. července 1998, Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:369, body 31 a 37); ze dne 4. dubna 2000, Darbo (C-465/98, EU:C:2000:184, bod 20); a ze dne 21. ledna 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, bod 25). Podotýkám také, že ve věci Teekanne (rozsudek ze dne 4. června 2015, C-195/14, EU:C:2015:361) používá Soudní dvůr střídavě pojmy „avisé“ (bod 23) a „éclairé“ (bod 36), přičemž oba tyto pojmy jsou přeloženy do angličtiny jako „circumspect“ [v českém jazykovém znění přeloženo jako „obezřetný“]. Tatáž formulace jako v angličtině je dále podle všeho systematicky používána i v dalších jazykových verzích (viz mimo jiné nizozemštinu – een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument, italštinu – un consumatore medio normalmente informato e ragionevolmente attento e avveduto, španělštinu – un consumidor medio, normalmente informado y razonablemente atento y perspicazor, nebo rumunštinu – unui consumator mediu, normal informat, suficient de atent și de avizat).

20 – V tomto smyslu viz González Vaqué, L., „La noción de *consumidor medio* según la jurisprudencia del Tribunal de Justicia de las Communidades europeas“, *Revista de derecho comunitario europeo*, 2004/17, s. 47-81, zvl. s. 63 a 64.

52. Mnozí – a to nikoliv pouze omezený počet odborníků, kteří se specializují na oblast mezinárodního práva a diplomacie – považují dodržování požadavků mezinárodního práva za zásadní při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a za posla spravedlnosti v jinak nespravedlivém světě. Toto patrně platí obzvláště v případě občanů Unie, kteří byli někdy i během svého života svědky destruktivního dopadu brutální síly v době, kdy některé země dospěly k názoru, že mezinárodní právo bylo pouze prázdným slibem pro utlačovanou a zranitelnou část světa a že může být beztrestně porušováno.

53. Z hlediska mezinárodního práva je tedy izraelská okupace uvedených území nezákonná. Politika osídlování je s ohledem na uvedená území také zjevným porušením předpisů mezinárodního práva, neboť článek 49 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války [21] (dále jen „čtvrtá ženevská úmluva“) stanoví, že okupační mocnost (v tomto případě Izrael) nemůže „deportovat nebo přesunout část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného“.

54. Mezinárodní soudní dvůr v *Poradním stanovisku ve věci výstavby zdi na okupovaném palestinském území* dospěl k závěru, že toto ustanovení „[…] nezakazuje pouze deportace nebo nucené přesuny obyvatelstva, jako byly ty prováděné během druhé světové války, ale také jakákoliv opatření učiněná okupující mocností za účelem organizace a podpory přesunů části jejího vlastního obyvatelstva na okupované území. Z informací poskytnutých Soudnímu dvoru v tomto ohledu vyplývá, že Izrael od roku 1977 uplatňoval politiku a rozvíjel postupy zahrnující zřizování osad na okupovaném palestinském území, a to v rozporu se zněním výše citovaného článku 49 odst. 6. Rada bezpečnosti tudíž dospěla k závěru, že taková politika a postupy ‚nejsou vůbec právně platné‘. Vyzvala také ‚Izrael, jako okupující mocnost, aby důsledně dodržoval‘ čtvrtou ženevskou úmluvu a aby: ‚zrušil svá předchozí opatření a zdržel se jakéhokoliv jednání, které by vedlo ke změně právního statusu a zeměpisné povahy a podstatně ovlivnilo demografické složení arabských území okupovaných od roku 1967 včetně Jeruzaléma, a aby zvláště nepřesouval části svého vlastního civilního obyvatelstva na okupovaná arabská území‘ (rezoluce 446 (1979) ze dne 22. března 1979). Rada opětovně potvrdila svůj postoj v rezolucích 452 (1979) ze dne 20. července 1979 a 465 (1980) ze dne 1. března 1980. Ve druhé uvedené rezoluci Rada vskutku popsala ‚izraelskou politiku a postupy spočívající v usazování části jeho obyvatelstva a nových přistěhovalců na [okupované] území‘ jako ‚hrubé porušení‘ čtvrté ženevské úmluvy. Soudní dvůr dospěl k závěru, že izraelské osady na okupovaném palestinském území (včetně východního Jeruzaléma) byly zřízeny v rozporu s předpisy mezinárodního práva [22]“.

55. Tato pasáž skutečně mluví sama za sebe. Prokazuje nade vši pochybnost, že izraelská politika osídlování je považována za zjevné porušení předpisů mezinárodního práva, zejména na základě práva národů na sebeurčení [23], což je právo uplatnitelné *erga omnes* podle Mezinárodního soudního dvora [24] a Soudního dvora [25]. Podobný názor je pravidelně zastáván Organizací spojených národů (OSN) [26].

56. Za těchto okolností je sotva překvapivé, že někteří běžně informovaní a přiměřeně pozorní a obezřetní spotřebitelé toto mohou považovat za etickou úvahu, která ovlivňuje jejich spotřebitelské preference a o níž mohou vyžadovat další informace.

21 – *Sbírka smluv Organizace spojených národů*, svazek 75, s. 287.

22 – Právní důsledky výstavby zdi na okupovaném palestinském území, poradní stanovisko, I.C.J. Reports 2004, s. 136 (bod 120).

23 – V tomto smyslu viz Právní důsledky výstavby zdi na okupovaném palestinském území, poradní stanovisko, I.C.J. Reports 2004, bod 155 a také body 118 a 120.

24 – V tomto smyslu viz Právní důsledky výstavby zdi na okupovaném palestinském území, poradní stanovisko, I.C.J. Reports 2004, s. 136 (body 88 a 155).

25 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Rada v. Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973, bod 88).

26 – Viz mimo jiné pro Radu bezpečnosti OSN rezoluci č. 242 (1967) ze dne 22. listopadu 1967 (Blízký východ); rezoluci č. 446 (1979) ze dne 22. března 1979 (Území okupovaná Izraelem); rezoluce č. 465 (1980) ze dne 1. března 1980 (Území okupovaná Izraelem); rezoluce č. 476 (1980) ze dne 30. června 1980 (Území okupovaná Izraelem); rezoluce č. 2334 (2016) ze dne 23. prosince 2016 (Situace na Blízkém východě včetně palestinské otázky) a pro Valné shromáždění OSN rezoluce č. 72/14 (2017) ze dne 30. listopadu 2017 (Mírové řešení palestinské otázky); č. 72/15 (2017) ze dne 30. listopadu 2017 (Jeruzalém); č. 72/16 (2017) ze dne 30. listopadu 2017 (Syrské Golany) a č. 72/86 (2017) ze dne 7. prosince 2017 (Izraelské osady na okupovaném palestinském území včetně východního Jeruzaléma a okupované syrské Golany).

57. Kromě toho lze také konstatovat, že sám Soudní dvůr již v rozsudku ve věci Brita [27] uznal – i když ohledně určitého aspektu unijního práva, konkrétně oblasti působnosti dohod o přidružení mezi EU a Izraelem [28] a mezi EU a Organizací pro osvobození Palestiny [29] – potřebu jasně rozlišovat mezi produkty pocházejícími z území Izraele a produkty pocházejícími ze Západního břehu Jordánu.

58. Tato analýza je také v souladu s čl. 3 odst. 5 SEU, podle něhož Unie přispívá k „přísnému dodržování […] mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů." Je rovněž v souladu s rezolucí č. 2234, která „vyzývá všechny státy […], aby při svých jednáních rozlišovaly mezi územím státu Izrael a územími okupovanými od roku 1967 [30]".

59. Je tedy nutné dospět k závěru, že neuvedení země původu nebo místa provenience produktu, který pochází z území okupovaného Izraelem nebo, a to v každém případě, kolonie osad, by mohlo uvést spotřebitele v omyl, pokud jde o skutečný původ nebo místo provenience potraviny.

60. Ze všech těchto důvodů jsem toho názoru, že uvedení této informace je povinné podle čl. 9 odst. 1 písm. i) a čl. 26 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1169/2011.

3. Rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království ve věci Richardson v. Director of Public Prosecutions (Nejvyšší státní zástupce, Spojené království)

61. Zástupci společnosti Psagot se v mnohém opírali o rozsudek UK Supreme Court (Nejvyšší soud Spojeného království) ze dne 5. února 2014 ve věci Richardson v. Director of Public Prosecutions (Nejvyšší státní zástupce) [31]. Je tedy nezbytné posoudit tuto věc trochu podrobněji.

62. Jednalo se o případ, kdy obžalovaní byli trestně stíháni za trestný čin nedovoleného vniknutí, který spočíval v jednání, jenž soud popsal jako „nenásilný, avšak odhodlaný protest v londýnském obchodě". Obchod se specializoval na prodej kosmetických produktů vyráběných z minerálů z Mrtvého moře. Procesní obrana obžalovaných byla založena na skutečnostech, že i) tyto produkty byly vyráběny izraelskou společností v izraelské osadě sousedící s Mrtvým mořem na Západním břehu Jordánu, tj. na okupovaných územích a ii) v továrně byli údajně zaměstnáni Izraelci, kteří byli izraelskou vládou vyzváni, aby se zde usadili.

63. Jeden ze specifických argumentů uplatňovaných obhajobou spočíval v tom, že produkty prodávané v daném obchodě byly označeny „Vyrobeno Dead Sea Laboratories Ltd, Mrtvé moře, Izrael". Toto označení bylo pokládáno za nepravdivé nebo zavádějící, protože okupovaná území nejsou ani mezinárodně ani Spojeným královstvím uznávána za součást Izraele. Obžalovaní tedy tvrdili, že společnost provozující obchod se dopustila určitých trestných činů spočívajících v porušení předpisů o označování zboží.

27 – Rozsudek ze dne 25. února 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

28 – Evropsko-středomořská dohoda zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Státem Izrael na straně druhé podepsaná v Bruselu dne 20. listopadu 1995 (Úř. věst. 2000, L 147, s. 3; Zvl. vyd. 11/55, s. 167)

29 – Evropsko-středomořská prozatímní dohodu o přidružení týkající se obchodu a spolupráce mezi Evropským společenstvím na jedné straně a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) ve prospěch palestinské samosprávy na západním břehu Jordánu a v pásmu Gazy na straně druhé podepsaná v Bruselu dne 24. února 1997 (Úř. věst. 1997, L 187, s. 3; Zvl. vyd. 11/26, s. 122).

30 – Bod 5.

31 – [2014] UKSC 8.

64. Nejdůležitější trestný čin, o který se za tímto účelem opírali, spočíval v jednání v rozporu s určitými nařízeními Spojeného království, která prováděla směrnici o nekalých obchodních praktikách [32]. Předmětný relevantní trestný čin spočíval v uskutečňování „obchodní praktiky, která je zavádějícím jednáním [33]“.

65. Argument vznesený před místním soudem (okresním soudcem) spočíval v tom, že produkty prodávané v uvedeném obchodě byly nesprávně označeny z hlediska zeměpisného původu, neboť byly označeny jako „Vyrobeno Dead Sea Laboratories Ltd, Mrtvé moře, Izrael“. Podle tvrzení obžalovaných označení budilo dojem, že produkty pocházejí z Izraele, ačkoliv tomu tak nebylo, neboť pocházely z okupovaných území.

66. Ponecháme-li stranou skutečnost, že jak The Supreme Court (Nejvyšší soud) uvedl v konečném rozhodnutí, nařízení nestanovilo, že by prodej nesprávně označeného zboží byl trestným činem, je důležité zdůraznit, že místní soud konstatoval, že neexistoval žádný podklad pro tvrzení, že by byl průměrný spotřebitel uveden v omyl při činění rozhodnutí o obchodní transakci (tj. při koupi produktu), které by jinak neučinil, jednoduše proto, že původ produktů byl označen z ústavního nebo politického hlediska jako Izrael, i když ve skutečnosti se jednalo o okupovaná území: původ byl konec konců správně označen jako Mrtvé moře. Okresní soudce konstatoval, že: „Ať již je poskytnutá informace pravdivá či nepravdivá […], domnívám se, že počet osob, jejichž rozhodnutí, zda zakoupit údajný izraelský produkt či nikoliv, by bylo ovlivněno vědomostí o jeho skutečné provenienci, by byl mnohem nižší, než aby bylo možné tyto osoby považovat za ‚průměrného spotřebitele‘. Pokud je potenciálním kupujícím někdo, kdo chce jednoduše zakoupit izraelské zboží, spadal by do velmi úzké kategorie, pokud by toto jeho rozhodnutí bylo odlišné z důvodu, že zboží pocházelo z nezákonně okupovaného území“. The Supreme Court (Nejvyšší soud) rozhodl, že toto zjištění „musí jednoznačně učinit okresní soudce na základě důkazů a je zásadní pro závěr, že byl spáchán trestný čin“.

67. Podle mého názoru však uvedené rozhodnutí není příliš užitečné. Věc se totiž týká nezákonného vniknutí do prostor obchodu, ohledně kterého byly předloženy v rámci obhajoby spíše smyšlené, ale důvtipné argumenty, aby bylo odůvodněno jednání obžalovaných. The Supreme Court (Nejvyšší soud) se v zásadě zabýval uvedenou věcí z právního hlediska a byl zcela vázán skutkovými zjištěními učiněnými soudem nižšího stupně.

68. Při vší úctě nemohu ani souhlasit s odůvodněním okresního soudu. Pokud jde o mne, domnívám se, že mohou existovat také potenciální spotřebitelé, kteří jsou připraveni zakoupit izraelské zboží (tj. ve smyslu zboží vyráběného v rámci mezinárodně uznaných hranic Izraele před rokem 1967), ale kteří by se zarazili nebo by měli dokonce námitky proti nabídce, že by mohli zakoupit zboží pocházející z území okupovaných Izraelem od roku 1967 a případně z osad na těchto územích.

4. Rozsah povinnosti uvádět původ potravin pocházejících z území okupovaného Izraelem od roku 1967

69. Poslední problém, který je potřeba vyřešit za účelem zodpovězení první otázky položené předkládajícím soudem, je určení rozsahu povinnosti uvádět místo původu potraviny pocházející z území okupovaného Izraelem od roku 1967, jinými slovy tedy znění povinného označení.

32 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (dále jen „směrnice o nekalých obchodních praktikách“) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22).

33 – Tato praktika byla vymezena tak, že obchodní praktika je zavádějícím jednáním, pokud (mimo jiné): „2. a) […] obsahuje nesprávné informace, a je proto nepravdivé ohledně jakýchkoliv aspektů v odstavci 4) nebo pokud daná praktika nebo její obchodní úprava jakýmkoliv způsobem průměrného uživatele klame nebo může klamat ohledně jakéhokoliv aspektu v uvedeném odstavci, i když je informace věcně správná; a b) vede nebo může vést k rozhodnutí průměrného spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil“.

70. V tomto ohledu je důležité vzít v úvahu článek 7 nařízení č. 1169/2011. V souladu s prvním odstavcem uvedeného ustanovení skutečně platí, že informace o potravinách nesmějí být zavádějící, zejména pokud jde o charakteristiky potraviny a mimo jiné zemi původu nebo místo provenience.

71. Na základě výkladu podobného ustanovení ve směrnici 2000/13[34] (zrušené nařízením č. 1169/2011) lze konstatovat, že čl. 7 odst. 1 nařízení č. 1169/2011 vyžaduje, aby měl spotřebitel informace, které jsou *správné, nestranné a objektivní* a neuvádějí ho v omyl[35]. Článek 7 odst. 2 nařízení č. 1169/2001 doplňuje, že informace o potravině musí být *přesné, jasné a spotřebitelům snadno srozumitelné*.

72. V tomto smyslu, jak vysvětlil generální advokát J. Mischo velmi trefným způsobem ve svém stanovisku ve věci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102), je třeba činit rozdíl mezi informacemi, které jsou objektivně správné, informacemi, které jsou objektivně nesprávné, a informacemi, které jsou objektivně správné, ale mohou uvést spotřebitele v omyl, protože neodrážejí úplnou pravdu[36]. Vskutku, „pokud by opomenutá informace mohla ukazovat poskytnuté informace ve [zcela] jiném světle, je třeba dospět k závěru, že spotřebitel byl uveden v omyl[37]“.

73. Toto je také plně v souladu s definicí „klamavých jednání“ ve smyslu směrnice o nekalých obchodních praktikách, která se podle bodu 5 odůvodnění nařízení č. 1169/2011 vztahuje na některé aspekty poskytování informací spotřebitelům, konkrétně s cílem předcházet klamavému jednání a klamavému opomenutí informací, které by měly být doplněny zvláštními pravidly pro poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Podle článku 6 směrnice o nekalých obchodních praktikách musí být totiž obchodní praktika považována za klamavou, „i když je informace věcně správná, [ale] vede nebo může vést k rozhodnutí [průměrného] spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil“.

74. Dále se domnívám, jak je vysvětleno v první části mé analýzy, že zatímco pojem „země původu“ jasně odkazuje na názvy zemí a jejich pobřežní vody, čl. 2 odst. 2 písm. g) nařízení č. 1169/2011 umožňuje určení „místa provenience“ potraviny prostřednictvím slov, která se neomezují na názvy dotčených zeměpisných oblastí.

75. Za těchto okolností se domnívám, že označení omezené na uvedení „produkt z Golanských výšin“ nebo „produkt ze Západního břehu Jordánu“ pro produkty ze Západního břehu Jordánu nebo Golanských výšin, které pocházejí z izraelských osad, by nebylo dostačující. I když takový popis může být technicky správný, jsem toho názoru, že spotřebitel by přesto mohl být uveden v omyl. Takové popisy by neodrážely celou pravdu ohledně záležitosti, která by mohla značně ovlivnit kupní návyky spotřebitele.

76. Abych parafrázoval Soudní dvůr ve věci Severi[38], mezi prvky, které je třeba brát v úvahu při posuzování, zda má označení etiketou, o které jde v původním řízení, klamavou povahu, by totiž izraelská okupace a izraelské osady mohly představovat „objektivní prvek, který by mohl změnit očekávání rozumného spotřebitele[39]“.

34 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES ze dne 20. března 2000 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se označování potravin, jejich obchodní úpravy a související reklamy (Úř. věst. 2000, L 109, s. 29; Zvl. vyd. 15/05, s. 75).

35 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. června 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, bod 32). Viz také rozsudek ze dne 22. září 2016, Breitsamer und Ulrich (C-113/15, EU:C:2016:718, bod 69).

36 – Stanovisko generálního advokáta J. Mischa ve věci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, bod 78).

37 – Stanovisko generálního advokáta J. Mischa ve věci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, bod 87). Přestože anglické znění používá příslovce „completely“, příslovce „clearly“ se mi zdá být bližší původnímu jazykovému znění – které je ve francouzštině – a které používá pojem „nettement“.

38 – Rozsudek ze dne 10. září 2009 (C-446/07, EU:C:2009:530).

39 – Rozsudek ze dne 10. září 2009, *Severi* (C-446/07, EU:C:2009:530, bod 62).

77. S ohledem na výše uvedené úvahy jsem toho názoru, že doplnění slov „izraelské osady“ k zeměpisnému určení původu produktů je jediným způsobem, jak poskytnout spotřebiteli – jak je vyžadováno v čl. 7 odst. 1 a odst. 2 nařízení č. 1169/2011 – správné, objektivní a zároveň přesné, jasné a spotřebitelům snadno srozumitelné informace.

78. Pojem „osada“ se skutečně odvíjí od situace, kdy je území okupováno okupující mocností. V projednávané věci je takový přístup tedy logický, protože Izrael byl uznán za „okupující mocnost“ ve smyslu mezinárodního práva obyčejového a čtvrté ženevské úmluvy[40]. Tyto pojmy jsou běžně používány pro popis současné situace, pokud jde o okupovaná území[41]. I když uznávám, že v určitém smyslu lze tuto nomenklaturu považovat za mírně pejorativní, jedná se však o pojmy, které jsou široce užívány a kterým by průměrný uživatel mohl dobře rozumět.

5. Závěry k první otázce

79. S ohledem na výše uvedené úvahy jsem tedy dospěl k závěru, že nařízení č. 1169/2011 vyžaduje, aby byl u produktu pocházejícího z území okupovaného Izraelem od roku 1967 uveden zeměpisný název uvedeného území a že daný produkt pochází z izraelské osady, pokud tomu tak je.

B. Podpůrně ke druhé otázce

80. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda ustanovení nařízení č. 1169/2011 umožňují členským státům, aby vyžadovaly uvedení území u produktu pocházejícího z území okupovaného Izraelem od roku 1967, a dále že tento produkt pochází z izraelské osady, pokud tomu tak je.

81. Zbývající část tohoto stanoviska tedy vychází z předpokladu – který je v rozporu s mým vlastním názorem –, že čl. 9 odst. 1 písm. i) a článek 26 nařízení č. 1169/2011 se na uvedené okolnosti nevztahují.

82. Článek 38 odst. 1 nařízení č. 1169/2011 jednoznačně stanoví, že „v otázkách výslovně harmonizovaných tímto nařízením nesmějí členské státy přijímat ani zachovávat vnitrostátní opatření, pokud to právo Unie nepovoluje“. Z čl. 38 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 naopak vyplývá, že členské státy mohou přijímat vnitrostátní opatření v otázkách, které nejsou výslovně harmonizovány uvedeným nařízením, za předpokladu, že jimi nezakáží, neztíží ani neomezí volný pohyb zboží, které je v souladu s nařízením.

83. Protože je čl. 39 odst. 2 nařízení č. 1169/2011, který se týká vnitrostátních opatření o dalších povinných údajích, výslovně zaměřen na vnitrostátní opatření o uvádění původu nebo místa provenience, je třeba připustit, že tyto druhy údajů nejsou plně harmonizovány nařízením č. 1169/2011.

84. Podle čl. 39 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 jsou však opatření týkající se povinného uvádění země původu nebo místa provenience potravin dovolena pouze tehdy, „je-li prokázána spojitost mezi určitými vlastnostmi dané potraviny a jejím původem nebo proveniencí“.

85. S ohledem na uvedené ustanovení tedy není dostačující, že země původu nebo místo provenience má jako takové určitou důležitost pro rozhodování spotřebitele. Naproti tomu země zemí původu nebo místo provenience naopak musí mít znatelný vliv na samotný produkt, a především na vlastnosti předmětné potraviny.

40 – V tomto smyslu viz článek 4 čtvrté ženevské úmluvy. Viz Právní důsledky výstavby zdi na okupovaném palestinském území, poradní stanovisko, I.C.J. Reports 2004, s. 136 (bod 78 a násl.).

41 – V tomto smyslu viz rezoluci č. 2334 (2016) ze dne 23. prosince 2016 (Situace na Blízkém východě včetně palestinské otázky).

86. Zdá se mi, že skutečnost, že území je okupováno okupující mocností nebo že určitá potravina je vyráběna osobou, která žije v osadě, pravděpodobně nemá vliv nebo nemění určité vlastnosti potraviny vzhledem k jejímu původu nebo provenienci, alespoň pokud jde o potraviny pocházející z okupovaných území.

87. S ohledem na výše uvedené úvahy cítím povinnost dospět k závěru, že členské státy nemohou vyžadovat pro účely čl. 39 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 uvádění informace o území, ze kterého produkt pochází, jestliže tento produkt pochází z území okupovaného Izraelem od roku 1967, ani že takový produkt pochází z izraelské osady.

VII. Závěry

88. Navrhuji tedy, aby Soudní dvůr odpověděl na první otázku položenou Conseil d'État (Státní rada, Francie) takto:

„Článek 9 odst. 1 písm. i) a čl. 26 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a o zrušení směrnice Komise 87/250/EHS, směrnice Rady 90/496/EHS, směrnice Komise 1999/10/ES, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/13/ES, směrnic Komise 2002/67/ES a 2008/5/ES a nařízení Komise (ES) č. 608/2004, vyžadují, aby byl u produktu pocházejícího z území okupovaného Izraelem od roku 1967 uveden zeměpisný název uvedeného území a dále, že daný produkt pochází z izraelské osady, pokud tomu tak skutečně je."

89. V případě, že by Soudní dvůr nepřijal mou analýzu k první otázce, podpůrně navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na druhou otázku takto:

„Členské státy nemohou podle čl. 39 odst. 2 nařízení č. 1169/2011 vyžadovat uvedení území u produktu pocházejícího z území okupovaného Izraelem od roku 1967, ani uvedení informace, že takový produkt pochází z izraelské osady, neboť neexistuje žádný důkaz, který by prokázal spojitost mezi určitými vlastnostmi potraviny vyráběné na okupovaných územích a jejím místem provenience."